

ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA
OCHRONY ŚRODOWISKA W GDAŃSKU
z dnia *1 czerwca* ..... 2020 roku

w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody
„Cisy nad Czerską Strugą”

Na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 i 471) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się na 5 lat zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”, zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. Identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków określa załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 3. 1. Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów oraz gatunków roślin, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań zawiera załącznik nr 2 do zarządzenia.

2. Lokalizację działań ochronnych wskazuje mapa stanowiąca załącznik nr 3 do zarządzenia.

§ 4. Obszar rezerwatu objęty jest ochroną czynną.

§ 5. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania¹⁾.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska
w Gdańsku
Radosław Iwiński

¹⁾ Traci moc zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 24 września 2015 roku w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”.

Załączniki do Zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku
z dnia 2. czerwca 2020 roku

Załącznik nr 1

Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków.

Lp.	Identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
Zagrożenia istniejące wewnętrzne		
1.	Nadmierne zacielenie osobników cisa przez konkurencyjne gatunki drzew i krzewów.	Usunięcie podszytów, podrostów i starszych drzew oraz krzewów nadmiernie zacieleniających cisa - wg indywidualnych potrzeb poszczególnych osobników cisa.
2.	Konkurencyjne oddziaływanie wysokich bylin, drzew i krzewów na wprowadzone do rezerwatu sadzonki cisa.	Zabiegi pielęgnacyjne polegające na usuwaniu gatunków konkurencyjnych (zielnych oraz odrośli i samosiewów drzew i krzewów).
3.	Pinetyzacja fitocenoz kwaśnej dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> spowodowana wprowadzeniem drzew o niewłaściwym składzie gatunkowym: sosna z domieszką świerka.	1) Częściowe usunięcie świerka z fitocenoz <i>Fago-Quercetum</i> ; 2) wprowadzenie sadzonek dębu bezszypułkowego, buka i cisa w luki powstałe po usunięciu świerka.
4.	Zniekształcenie fitocenoz na skutek ekspansji czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .	1) Usunięcie czeremchy z rezerwatu; 2) eliminacja czeremchy z otuliny rezerwatu.
Zagrożenia potencjalne zewnętrzne		
5.	Prace melioracyjne na łąkach otaczających rezerwat mogące obniżyć poziom wód gruntowych w rezerwacie i pogorszyć warunki ekologiczne dla cisa.	Zachowanie naturalnego charakteru ciek (Czerskiej Strugi) przepływającego przez łąki otaczające rezerwat (bez pogłębiania dna ciek oraz odnawiania rowów osuszających łąki).
6.	Antropopresja: możliwe niszczenie młodych osobników cisa i innych roślin podczas zwiedzania rezerwatu, zaśmiecanie, niszczenie infrastruktury służącej udostępnieniu rezerwatu.	1) Oznaczenie szlaku udostępnionego dla ruchu pieszego; 2) utrzymanie tablic informacyjno-edukacyjnych.
7.	Zgryzanie młodych cisów przez zwierzynę płową.	Utrzymanie szczelnego ogrodzenia otaczającego części rezerwatu (siatka oraz brama).

Załącznik nr 2

Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów oraz gatunków roślin, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar zadań ochronnych	Lokalizacja zadań ochronnych ²⁾
1.	Usuwanie drzew i krzewów gatunków konkurencyjnych dla cisa – z runa, podszytu oraz drzewostanu.	Na powierzchni całego rezerwatu – 16,70 ha. Prace wykonywać poza sezonem lęgowym ptaków (obejmującym okres III-VIII), w kilku etapach, po określeniu indywidualnych potrzeb poszczególnych osobników cisa. Podczas usuwania drzew konkurencyjnych dla cisa usuwać w pierwszej kolejności gatunki iglaste. Nie powodować zbyt gwałtownego odsłonięcia cisów, tj. radykalnych zmian w dostępie światła. Pozostawić w miejscach nie kolidujących z cisami (również młodymi osobnikami) około 10 % wycinanych drzew liściastych – jako siedlisko dla organizmów zasiedlających martwe drewno, pozostałą biomasę usunąć z rezerwatu. Do wywiezienia używać sprzętu nie niszczącego podłoża, np. na gąsienicach o wąskim rozstawie osi lub o wysokim zawieszaniu (np. forwarder).	Na terenie całego rezerwatu: oddz. 31 g, h, i, l, 32 c, d, f.
2.	Zabiegi pielęgnacyjne na powierzchniach, na których zostały wprowadzone sadzonki cisa.	Na powierzchni 0,3 ha; usuwanie bylin oraz odrosli i samosiewów drzew i krzewów konkurencyjnych dla nasadzonych cisów. Prace wykonywać ręcznie, w okresie VI-IX, biomasę usunąć poza rezerwat.	Części oddz. 31 g, l; biochory: 16 i 17.
3.	Usunięcie świerka z fitocenozy kwaśnej dąbrowy <i>Fago-Quercetum</i> .	Usunięcie świerka ze wszystkich warstw drzewostanu (ok. 400 m ³): - ok. 50-60% świerka w biochorach 9-11; - 100% świerka z biochory 15. Prace wykonać poza sezonem lęgowym ptaków (obejmującym okres III-VIII), biomasę usunąć z terenu rezerwatu (w całości). Do wywiezienia używać sprzętu nie niszczącego podłoża, np. na	Część oddziałów: 31 g, l; biochory: 9, 10, 11, 15.

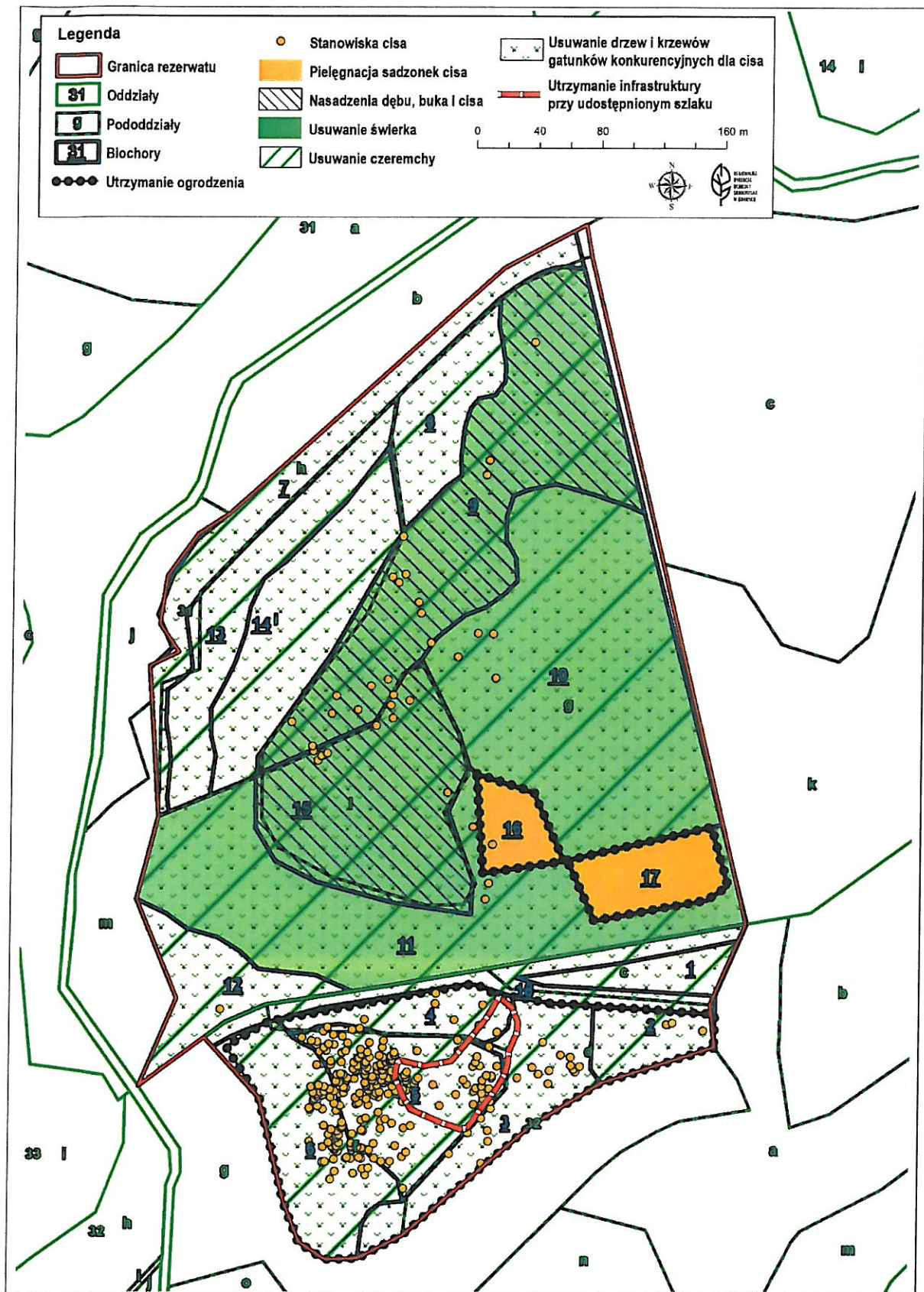
²⁾ Oddziały leśne wg PUL dla Nadleśnictwa Woziwoda na lata 2018-2027.

		gąsienicach o wąskim rozstawie osi lub o wysokim zawieszeniu (np. forwarder).	
4.	Wprowadzenie sadzonek dębu bezszypułkowego, buka i cisa w luki powstałe po usunięciu świerka w płatach kwaśnej dąbrowy.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Wprowadzić sadzonki w luki o powierzchni większej niż 10 a w zagęszczeniu ok. 2000 szt./1 ha; 2) po posadzeniu cisa koniecznie ogrodzić całą powierzchnię, na której on występuje; 3) w kolejnych latach po posadzeniu wykonywać zabiegi pielęgnacyjne ograniczające konkurencję ze strony bylin i innych drzew i krzewów. 	Luki po usunięciu świerka w oddziałach: 31 g, I; biochory: 9, 15
5.	Usunięcie czeremchy amerykańskiej <i>Padus serotina</i> .	<p>Młode osobniki wyrwać wraz z fragmentem systemu korzeniowego. Do usuwania starszych osobników można stosować różne metody wskazane dla eliminacji tego gatunku, np. karczowanie razem z systemem korzeniowym, ścinanie wysokie (na ok. 0,5 m wysokości), wycinanie razem z szczył korzeniową – w zależności od efektywności metody.</p> <p>W kolejnych latach usuwać odrośla i samosiewy - aż do eliminacji tego gatunku.</p> <p>Prace wykonać poza sezonem lęgowym ptaków (obejmującym okres III-VIII).</p>	Cały rezerwat, tj. 16,70 ha.
6.	Utrzymanie infrastruktury służącej udostępnieniu rezerwatu.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Oznaczenie szlaku udostępnionego dla ruchu pieszego³⁾ symbolami na drzewach (malowanymi farbą) na długości ok. 500 m; 2) utrzymanie tablic informacyjno-edukacyjnych. 	Oddział: 32 d, f.
7.	Utrzymanie szczelnego ogrodzenia otaczającego części rezerwatu, w których występuje cis.	Utrzymanie, w razie potrzeby remont, ogrodzenia chroniącego cisy przed zwierzyną (siatka rozpięta na słupach oraz brama).	Ogrodzone części rezerwatu: Oddz. 32 c, d, f części oddz.: 31 g, I.

³⁾ Szlak został wyznaczony na mocy zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 20 czerwca 2017 r. w sprawie wyznaczenie szlaków udostępnionych dla ruchu pieszego i rowerowego oraz wskazania drogi dla ruchu pojazdów w rezerwacie przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”.

Załącznik nr 3
Lokalizacja działań ochronnych.

Uzasadnienie

Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody zostały opracowane na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r. poz. 55 i 471), zgodnie z art. 22 ust. 3 tej ustawy. Przez zadania ochronne rozumie się wyszczególnienie ustalonych działań ochronnych, które wynikają z potrzeby przeciwdziałania stwierdzonym zagrożeniom i utrzymania celu ochrony rezerwatu.

Rezerwat „Cisy nad Czerską Strugą” został uznany na mocy § 1 zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (M.P. Nr 10 poz. 74) w celu zachowania stanowiska cisa *Taxus baccata*.

Jednym z głównych problemów tego rezerwatu jest utrzymanie ciągłości populacji cisa, który słabo odnawia się. Przyczyną tego jest m.in. zbyt duże zwarcie drzew liściastych (grab, buk, lipa) i iglastych (sosna, świerk) oraz krzewów, które powodują silne zacienienie oraz nadmierną konkurencję w stosunku do juwenilnych osobników cisa. Brak światła może też być przyczyną zamierania starszych osobników cisów lub ich silnie ocienionych części.

Usunięcie części drzew i krzewów w bezpośrednim sąsiedztwie cisów polepszy warunki ich bytowania i umożliwi dalszy rozwój. Prace te jednak muszą być przeprowadzone stopniowo i w niewielkim zakresie, gdyż gwałtowne i znaczne odślonienie cisów powoduje ich zamieranie, jest więc również szkodliwe, jak brak światła. Działania te zostały już zapoczątkowane w roku 2019 przez RDOŚ w Gdańsku w ramach projektu „Ochrona bioróżnorodności rezerwatów przyrody Pomorza” RPPM.11.04.00-22-0012/15.

W rezerwacie znajdują się dwie powierzchnie pozbawione drzewostanu, na które w 2015 r. wprowadzono sadzonki cisa. Ze względu na silne nasłonecznienie następuje tam szybki rozwój roślinności zielnej i ekspansja młodych osobników drzew i krzewów, które stanowią nadmierną konkurencję dla cisa.

Dla utrzymania nasadzonych cisów konieczne jest coroczne wykonywanie zabiegów pielęgnacyjnych (usuwania drzew i krzewów oraz pielenia - usuwania roślin zielnych) wokół młodych osobników cisa.

Fitocenozy północnej części rezerwatu są silnie zniekształcone, co jest wynikiem ich porolnego charakteru oraz niewłaściwego doboru drzew podczas nasadzeń (głównie sosna z domieszką świerka). W tym obecnie 100-letnim drzewostanie świerk miejscami osiąga do 30% udziału w danym piętrze. Dominacja gatunków iglastych na siedlisku kwaśnej dąbrowy *Fago-Quercetum* spowodowała silną pinetyzację fitocenozy.

Usunięcie świerka oraz wprowadzenie w powstałe luki gatunków drzew liściastych właściwych dla *Fago-Quercetum* (dąb bezszypułkowy, buk) zapoczątkuje renaturyzację tych fitocenz. Wskazane jest również wprowadzenie sadzonek cisa (najlepiej wyhodowanych z nasion zebranych w rezerwacie). W przypadku nasadzeń cisa powierzchnie te powinny być ogrodzone. W kolejnych latach po posadzeniu sadzonek drzew, należy wykonywać zabiegi pielęgnacyjne (eliminacja nadmiernej konkurencji).

W obrębie całego rezerwatu (i poza jego granicami) stwierdzono obecność gatunku inwazyjnego – czeremchy amerykańskiej *Padus serotina*. W rezerwacie występują starsze osobniki tego gatunku oraz znaczna ilość młodych, które silnie zniekształcają fitocenozy.

Usuwanie czeremchy amerykańskiej nie dopuści do ekspansji tego gatunku w rezerwacie. Usuwanie młodych osobników jest stosunkowo proste i skuteczne –

powinny być one wrywane z fragmentem systemu korzeniowego. Starsze osobniki, których nie można usunąć w powyższy sposób, należy wycinać lub karczować razem z szyją korzeniową. Istnieje kilka metod wycinania czeremchy w sposób, który będzie ograniczał powstawanie odrośli, np. bardzo niskie (z całą szyją korzeniową) lub wysokie (na wysokości 50-80 cm), które w niektórych przypadkach dawało lepsze rezultaty. Wycinanie z pozostawieniem szyi korzeniowej powoduje powstawanie dużej liczby silnych odrośli, a więc efekt takiego zabiegu jest gorszy, niż zaniechanie prac. Dlatego też przy usuwaniu czeremchy należy zaplanować kontynuację prac w następnych latach.

Czeremcha powinna być również usuwana z otoczenia rezerwatu, gdyż jej nasiona rozsiewane są przez ptaki.

Rezerwat jest odwiedzany przez turystów oraz wycieczki szkolne. Ścieżka przebiegająca przez rezerwat jest zaopatrzona w tablice edukacyjne, jednak jej przebieg jest czasami słabo widoczny, a zejście ze szlaku może spowodować uszkodzenie młodych osobników cisa. Zaplanowano oznaczenie przebiegu szlaku znakami przyjętymi dla szlaków pieszych wyznaczonych w rezerwach w województwie pomorskim (czerwony kwadrat). Należy również utrzymać w dobrym stanie tablice informacyjne i edukacyjne i w razie potrzeby, wymienić je lub uzupełnić.

Cisy są często zgryzane przez zwierzynę płową. Ogryzione cisy tracą przewodnik i przyjmują formę krzaczków, niekiedy zamierają. Dlatego też części rezerwatu, w których występują młode osobniki cisa zostały ogrodzone płotem. Dla ochrony cisów przed zwierzętami należy całe ogrodzenie (siatkę na betonowych słupkach i bramę drewnianą) utrzymywać w należytym stanie. Ogrodzone powinny być też nowe powierzchnie, na które wprowadzi się cisa.

Zakres działań ochronnych wskazany w obecnym zarządzeniu uwzględnia prace dotyczące czynnej ochrony gatunków roślin (cisa) i ekosystemów, niezbędne do wykonania w okresie 5 lat. W rezerwacie nie przewiduje się zadań ochronnych dotyczących ochrony czynnej gatunków grzybów lub zwierząt. W rezerwacie nie ma obszarów objętych ochroną ścisłą i krajobrazową.

Informacja o przystąpieniu do sporządzania zadań ochronnych dla rezerwatu „Cisy nad Czerską Strugą” została zamieszczona w serwisie Ekoportal w dniu 19.05.2020 roku (karta nr 233/2020).

Projekt zadań ochronnych został omówiony z Nadleśnictwem Woziwoda na spotkaniu w dniu 11 maja br., a następnie przesłany do Nadleśnictwa (mail z dnia 12.05.2020 r.). Nadleśnictwo Woziwoda wniosło niewielkie uwagi do projektu (mail z dnia 19.05.2020 r.), które zostały uwzględnione w treści zarządzenia.

Niniejsze zarządzenie było poprzedzone zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 24 września 2015 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy nad Czerską Strugą” oraz zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 19 listopada 2017 r. roku zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Cisy nad Czerską Strugą”.